

प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम वार्षिक प्रतिबेदन

आ.व. २०७९/०८०

पेश गर्ने निकाय
**ऐरावती गाउँपालिका
गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय**
बरौला, प्युठान
लुम्बिनी प्रदेश, नेपाल

तयार गर्ने
बिनोद कुमार त्रिपाठी
रोजगार संयोजक

विषय सूचि

१. गाउंपालिकाको परिचय
२. कार्यक्रमको परिचय
३. कर्मचारीको विवरण
४. सुचिकृत बेरोजगार व्यक्तिहरूको विवरण
५. आ.व. २०७९।८० मा गरेका गति विधिहरू
६. खर्च विवरण
७. मुख्य उपलब्धीहरू
८. समस्या तथा चुनौतिहरू
९. निष्कर्ष
१०. फोटोहरू

१. गाउँपालिकाको परिचय :

नेपालको संविधान २०७२ ले घोषणा गरेको संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक नेपाल कार्यान्वयनको महत्वपूर्ण खुड्किलोको रूपमा नेपाल सरकारले २०७३ फागुन २७ गते नेपाल राजपत्रमा सुचना प्रकाशित गरि संघीय संरचना अनुसारका ७५३ स्थानीय तह रहेको छ । सोही अनुसार लुम्बिनी प्रदेश अन्तर्गत पर्ने प्युठान जिल्लाका ९ स्थानीय तह मध्येको एक गाउँपालिका हो ऐरावती गाउँपालिका यस गाउँपालिकाको नाम माडि नदि र झिम्मुक नदीको संगम स्थलमा रहेको धार्मिक क्षेत्र ऐरावतीको नामबाट राखिएको हो। प्युठान जिल्लाको सदरमुकाम देखि पुर्व दक्षिण दिशामा पर्ने यो गाउँपालिकाको केन्द्र सम्म आइपुग्र करिव ३९ किलोमिटरको सडक यात्रा गर्नुपर्दछ। साविकका ६ वटा गाउँ विकास समितिहरू बरौला, पकला, दाङ्बाड, धुवाड, रस्पुरकोट तथा बिजुली लाई समेटेर बनाइएको यो गाउँपालिकामा ६ वार्डहरू रहेका छन। साविक धुवाड गा. वि. स. का वडा नं ७ र ८ तथा रस्पुरकोट गा वि सका ६,७,८ र ९ नं वडाहरू भने क्रमशः सरुमारानी र मल्लरानी गाउँपालिकामा समाहित भएका छन। १५६.७५ वर्ग किमि क्षेत्रफल ओगटेको यस गाउँपालिकाको २०७८ को जनगणना अनुसार कुल जनसंख्या २०४२८ रहेको छ । पुर्वमा अर्धाखाँची जिल्ला पश्चिममा सरुमारानी र माण्डवी गाउँपालिका उत्तरमा मल्लरानी र माण्डवी गाउँपालिका र दक्षिणमा सरुमारानी र अर्धाखाँची पर्ने यो गाउँपालिकाको केन्द्र ऐरावती-२ ददेरीपाटामा रहेको छ।

यहाँ क्षेत्री, ब्राह्मण, गन्धर्भ, ठकुरी, वादी, मगर, गुरुङ, राउत, कुमाल लगाएतका जातजातीहरूको बसोबास रहेको छ। झिम्मुक र माडि नदिको जलाधार क्षेत्रको रूपमा रहेको यो गाउँपालिकामा ऐरावती, बिजुलीकोट, बरौलाकोट, जाबुनेदह, आलमदेवी मन्दिर, पालुकाथान, काफलबुटा, लिपिकोट आदि मुख्य धार्मिक स्थलहरू रहेका छन। घाटुनाच, मारुनी नाच, सोरठी नाच, सराय नाच जस्ता नाचहरू यहाँका प्रचलित नाचहरू हुन। बिजुलीकोट, बरौलाकोट, लिपिकोट, दाङ्बाडको द्वादशी र जाबुनेमा बडा दशैको अवसरमा मेला लाग्ने गर्दछ भने द्वारेघाटको तिहारे षष्ठी मेला तथा ऐरावतीको

माघे सक्रान्तीको मेला यहाँका चर्चित मेलाहरु हुना। धार्मिक तथा प्राकृतिक सुन्दरतामा सजिएको यो गाउँपालिका धेरै सम्भावना बोकेर अवसरको पर्खाइमा रहेको छ।

२०७८ को जनगणनाअनुसार यस गाउँपालिकाको जनसंख्या २०,४२८ रहेको छ जसमध्ये महिलाको जनसंख्या ११,३९९ (५५.८० प्रतिशत) र पुरुषको जनसंख्या ९,०२९ (४४.२० प्रतिशत) रहेको छ। यस गाउँपालिकामा विभिन्न जातजाती तथा धर्म मान्ने व्यक्तिहरूको बसोबास रहेको छ। राष्ट्रिय जनगणना २०७८ को तथ्याङ्कअनुसार सबैभन्दा बढी मगर जाति ७,१८२ जना (३५.१५ प्रतिशत), दोस्रोमा क्षेत्री ४,३३१ (२१.२० प्रतिशत) र तेस्रोमा ब्राह्मण पहाडी १,९६२ (९.६० प्रतिशत) को बसोबास रहेको छ। औषत पारिवारिक आम्दानीमा कृषि व्यवसायको सबैभन्दा ठूलो हिस्सा रहेको छ र स्थानीय बासिन्दाको आम्दानीको अर्को मुख्य श्रोतको रूपमा वैदेशिक रोजगारी पनि एक हो। परम्परागत प्रणालीको कृषि व्यवसायको वैज्ञानिक विकल्प खोजिरहेका यहाँका बासिन्दा आधुनिक जीवनशैलीमा समेत रमाउन थालेका छन्। स्थानीय जनशक्ति मजदुरी तथा अध्ययनका लागि विदेशिने क्रम बढिरहेको छ। यस गाउँपालिकाको सक्षारता दर ७८.२ प्रतिशत जस मध्ये पुरुष ८६.५ प्रतिशत र महिला ७१.९ प्रतिशत रहेको छ। गाउँपालिकामा आधारभूत देखि माध्यमिक शिक्षासम्म प्रदान गर्ने शैक्षिक संस्था मात्रामा रहेका छन् भने उच्च शिक्षा विकासको लागि विशेष पहल गर्नुपर्ने देखिन्छ। अध्ययनका लागि यस गाउँपालिकाका शैक्षिक संस्थाहरूमा स्थानीय विद्यार्थीका अलावा अन्य छिमेकी गाउँपालिकाबाट समेत आउने गरेका छन्। यस ऐरावती गाउँपालिकामा ७ वटा मा.वि, १ वटा नि.मा.वि र ३३ वटा प्रा.वि आ.वि. (सामुदायिक र संस्थागत) गरी जम्मा ४१ वटा शिक्षण संस्थाहरू संचालित छन्। अधिकांश घरमा विद्युतीकरण भएतापनि केही सिमान्तकृत वर्गमा रहेका नागारिक भने विद्युतीय उपभोगको पहुँचमा पुग सकिरहेका छैनन्। विगतमा स्थानीय निकायमा जनप्रतिनिधिको अभाब, योजनाबद्ध विकास कार्यक्रम कार्यान्वयनमा कठिनाई तथा आवश्यक आर्थिक व्यवस्थापनमा कठिनाई हुनुले यस गाउँपालिका क्षेत्रको अपेक्षित विकास हुन सकिरहेको देखिँदैन। विभिन्न समुदाय, जातजातिका मानिसको बसोबास रहेको यस क्षेत्रमा विभिन्न चाडपर्व मनाउने

गरिन्द्र । दशैँ, तिहार, साउने र माघे सक्रान्ति, होली, महाशिवरात्री, चैते दशैँ, कृष्णजन्माष्टमी, ल्होसार, बुद्धजयन्ती आदि यहाँका प्रमुख चाडपर्वको रूपमा रहेको पाईन्छ ।

२. कार्यक्रमको परिचय

नेपालको संविधानको मौलिक हक र कर्तव्य अन्तर्गत धारा ३३ मा रहेको रोजगारीको हकलाई कार्यान्वयन गर्न नेपाल सरकारले रोजगारीको हक सम्बन्धी ऐन, २०७५ जारी गरेको छ । ऐनको दफा ८ को उपदफा (१) मा नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार तथा स्थानीय तहले आवश्यक रोजगार कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सक्ने प्रावधान रहेको र उपदफा (३) ले कार्यक्रम सञ्चालन सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुने व्यवस्था गरेको छ ।

रोजगारीको हकलाई कार्यान्वयनका अतिरिक्त मुलुकभित्र पर्याप्त रोजगारीको अवसर सिर्जना गरी उपलब्ध जनशक्तिको महत्तम उपयोग गर्दै आर्थिक विकासमा योगदान पुऱ्याउने गरी सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तहको साझा कार्यक्रमको रूपमा प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रमलाई तर्जुमा गरिएको हो । रोजगारीको हकलाई कार्यान्वयन गर्ने तथा आन्तरिक रोजगारी प्रवर्द्धनका विविध पक्षहरूलाई समेत समावेश गरी नेपाल सरकार मन्त्रिपरिषद्ले मिति २०७५/१०/२५ मा प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम सञ्चालन निर्देशिका, २०७५ स्वीकृत गरेको थियो । सम्माननीय प्रधानमन्त्रीज्यूबाट मिति २०७५/११/०१ मा विधिवत शुभारम्भ भएको यो कार्यक्रमले देहायका उद्देश्यहरू प्राप्त गर्ने लक्ष्य लिएको छ: -

- (क) बेरोजगार व्यक्तिलाई न्यूनतमरोजगारीको प्रत्याभूति गर्न आवश्यक रोजगार सेवा र सहायता प्रदान गर्ने ।
- (ख) दक्ष तथा सक्षम जनशक्ति विकास गरीआन्तरिक रोजगारीको प्रवर्द्धन र विस्तार गर्ने ।

- (ग) सरकारी, निजी, सहकारीतथा गैरसरकारी क्षेत्रहरु बीचको समन्वय र सहकार्यमा थप रोजगारीका अवसर सिर्जनागर्ने ।
- (घ) आन्तरिक रोजगारी सिर्जनाका लागि आवश्यक नीतिगत र संरचनात्मक व्यवस्था गर्ने ।
- (ङ) सार्वजनिक पूर्वाधारहरुको निर्माण, स्तरोन्तती र विस्तारमा योगदान गर्ने ।
- (च) आन्तरिक रोजगार सिर्जना सम्बन्धी अध्ययन अनुसन्धान गरी रोजगारीका नयाँ क्षेत्रहरुको पहिचान गर्ने ।

युवा रोजगारीका लागि रूपान्तरण पहल आयोजना

नेपालको रोजगार सेवा तथा श्रम बजारको नतिजामा सुधार गर्न विश्व बैड्को सहलियतपूर्ण ऋण सहयोगमा [युवा रोजगारीका लागि रूपान्तरण पहल आयोजना](#) (Youth Employment Transformation Initiative Project) सञ्चालनमा रहेको छ । यस आयोजनाले [प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम](#) संग आवद्ध भई रोजगारीको अवसरहरु सिर्जना गर्ने र उपलब्ध रोजगारीका अवसरहरुमा लक्षित वर्गको पहुँच अभिवृद्धि गर्दै श्रमिकको आयमा बढ्दि तथा लक्षित वर्गको जीवनयापनमा सुधार गर्ने लक्ष्य लिएको छ ।

आयोजनाको उद्देश्य

- (क) रोजगारीको सेवा, सुविधा र प्रणालीमा विकास तथा विस्तार गरी लक्षित वर्गको रोजगारीमा पहुँच अभिवृद्धि गर्ने,
- (ख) रोजगारीका अवसरहरुको सिर्जना गर्ने,
- (ग) रोजगारसेवाको प्रवर्द्धन मार्फत बेरोजगारीको दर न्यूनीकरण गर्ने ।

आयोजनाका कम्पोनेन्टहरु

- (क) कम्पोनेन्ट १: रोजगार प्रवर्द्धन प्रणाली र सेवाको सुदृढीकरण
- (१) रोजगारीको अवसरमा पहुँच बढ्दि गर्ने,

- (२) राष्ट्रिय रोजगार व्यवस्थापन सूचना प्रणालीको विकास गर्ने।
- (ख) कम्पोनेन्ट २: जोखिमपूर्ण अवस्थामा रहेका समूहका लागि श्रम बजारको उपलब्धिमा सुधारः
- (१) सामुदायिक पूर्वाधारको मर्मत सम्भार तथा स्तरोन्नति र सार्वजनिक सेवा प्रवाहमा अल्पकालीन रोजगारी सिर्जना गर्ने,
- (२) लाभग्राहीको रोजगार-योग्य क्षमतामा सुधार गर्ने।
- (ग) कम्पोनेन्ट ३: आयोजना व्यवस्थापन, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन र क्षमता अभिवृद्धिः आयोजना कार्यान्वयनका लागि व्यवस्थापकीय, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन र संस्थागत क्षमता अभिवृद्धि गर्ने।
- (घ) कम्पोनेन्ट ४: विशेष अवस्था:
- महामारीजन्य तथा अन्य आपतकालीन अवस्थामा आवश्यक रोजगारमूलक क्रियाकलाप गर्ने।

३. कर्मचारीहरूको विवरण

प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रममा देहाय बममोजिकका कर्मचारी कार्यरत रहेको छन्।

क्र.स.	नाम थर	पद	ठेगाना	सम्पर्क नं.	कैफियत
१	श्री विनोद कुमार त्रिपाठी	रोजगार संयोजक	कृष्णनगर नगरपालिका ७ कपिलबस्तु	९८५७०५२७८२	
२	श्री माधवा जि.सी. विक	रोजगार सहायक	ऐरावती ५	९८४४९९८१००	
३	श्री मधु सुदन थापा	प्राविधिक सहायक	ऐरावती ५	९८४७२८०३२०	

७.मुख्य उपलब्धीहरु

आ.व. मा प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम संचालनबाट प्राप्त भएको उपलब्धीहरु

१. १५ वटा योजना सम्पन्न भएको
२. ९२ जना सुचिकृत बेरोजगार व्यक्तिलाई रोजगारी सृजना भएको ।
३. काम गर्ने कामदारमा बानीको विकास भएको ।
४. आयोजना संचालन सम्बन्धी चेतनाको विकास भएको ।
५. महिला र पुरुष सामान हो भन्ने धारणाको विकास हुनु ।
६. कार्यक्रमको लक्ष्य अनुरूप उपलब्धी प्राप्त हुनु ।
७. लक्षित वर्ग सम्म कार्यक्रम पुगेको ।
८. घर घरमा रोजगारीको अवसर प्राप्त हुने ।
९. गाउँपालिकाको भौतिक पुर्वाधारमा सहयोग भएको ।
१०. श्रमको सम्मन राष्ट्रयको अभियान कार्यक्रमबाट लक्षित वर्ग सम्म कार्यक्रमको उद्देश्य अनुसारको सुचिकृत गरियो ।
११. श्रम स्वीकृत गरी श्रमिकहरुको समय तथा पैसा दुबैको बचत भएको ।
१२. गाउँपालिकाले प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम प्रति सकारात्मक धारणाको विकास भएको छ ।
१३. कम बजेटमा योजना सम्पन्न भएको ।
१४. काममा खटिएका श्रमिकहरुको आर्थिक, सामाजिक स्तरमा बढ्दि हुनको साथै छोरा छोरीको शैक्षिक स्तरमा बढ्दि भएको ।

८.समस्या तथा चुनौतीहरु

देहाय बमोजिकका समस्या तथा चुनौतिहरु रहेको छ ।

१. जन अपेक्षा अनुरूप बजेट प्राप्त नहुनु ।
२. प्राथमिकरणमा परेका बेरोजगार व्यक्तिहरुलाई काममा खटाउन ।
३. भौगोलिक विकटा भएका वडाहरु भएको ।
४. सार्वजानिक भौतिक पुर्वाधारको लागि बजेट बिनियोजन नहुनु ।
५. स्थानीय तहबाट समेत बिनियोजन नहुनु ।

६. वडा स्तरीय अनुमग्न प्रभावकारी कार्यान्वयन नहुनु ।
७. सुचिकृत बेरोजगार व्यक्तिहरूको आधारमा सघीय सरकारबाट बजेट विनियोजन नहुनु ।
८. श्रमिकहरूको शिप विकास तालिम संचालन नहुनु ।
९. वडामा आयोजना कार्यान्वयनमा चासो नदिनु ।
१०. जिल्ला दर रेट भन्दा कम ज्याल दर हुनु ।

९. निष्कर्स

प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम २०७५ सालबाट संचालन भएको हाल सम्म कार्य संचालन निर्देशिक २०७७ र युवा रूपान्तरण पहल आयोजना कार्यविधि २०७९ अनुसार काम संचालन भई रहेको यस ऐरावती गाउँपालिका रोजगार सेवा केन्द्रबाट प्रवाह हुने सेवा पुर्ण रूपमा जनता प्रति समार्पित भई काम संचालन गरी रहेको छ । सुचिकृत भएका बेरोजगार व्यक्तिहरूको प्राथामिकतामा परेका श्रमिकहरूलाई काममा खटाई आयोजना संचालन गरीएको आ.ब. २०७९।८० मा ७५ वटा योजना बैंकमा भएका योजनाहरू मध्येबाट १५ वटा योजनाहरू संचालन गरिएको योजना अनुगमन नियमन तथा प्राविधिक कार्य सम्पादनको आधारमा समयमा भुक्तानी समेत बैंक मर्फत भुक्तानी गरिएको । र आ.ब. २०८०।०८१ को लागि समेत योजना माग गरी योजना बैंकको निर्माण गरिएको ।

